

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2013/11/EU (ADR-direktivet) om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upphävande av förordning (EU) nr 524/2013 (ODR-förordningen) vad gäller stängning av den europeiska plattformen för tvistlösning online

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 17 oktober 2023 till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister samt direktiven (EU) 2015/2302, (EU) 2019/2161 och (EU) 2020/1828 och förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upphävande av förordning (EU) nr 524/2013 och om ändring av förordningarna (EU) 2017/2394 och (EU) 2018/1724 vad gäller stängning av den europeiska plattformen för tvistlösning online, samt en promemoria om förslagen.

Helsingfors den 7 december 2023

Justitieminister Leena Meri

Lagstiftningsråd Marja Luukkonen Yli-Rahnasto

FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM ÄNDRING AV DIREKTIV 2013/11/EU (ADR-DIREKTIVET) OM ALTERNATIV TVISTLÖSNING VID KONSUMENTTVISTER OCH EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM UPPHÄVANDE AV FÖRORDNING (EU) NR 524/2013 (ODR-FÖRORDNINGEN) VAD GÄLLER STÄNGNING AV DEN EUROPEISKA PLATTFORMEN FÖR TVISTLÖSNING ONLINE

1 Bakgrund och syfte

1.1 Ändringen av ADR-direktivet

Den 17 oktober 2023 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2013/11/EU (ADR-direktivet) om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister samt direktiven (EU) 2015/2302, (EU) 2019/2161 och (EU) 2020/1828 (COM(2023) 649 final) (nedan *ADR-direktivet*). Samtidigt lade kommissionen fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upphävande av förordning (EU) nr 524/2013 och om ändring av förordningarna (EU) 2017/2394 och (EU) 2018/1724 vad gäller stängning av den europeiska plattformen för tvistlösning online (COM(2023) 647 final) (nedan *ODR-förordningen*). Dessutom antog kommissionen en rekommendation om kvalitetskrav för tvistlösningsförfaranden som erbjuds av marknadsplatser online och branschorganisationer (COM(2023) 7019 final).

ADR-direktivet ger konsumenterna möjlighet att ta tvister som följer av avtalsförpliktelser mot näringsidkare som är etablerade i Europeiska unionen till tvistlösningsorgan utanför domstolarna. Direktivet antogs för cirka tio år sedan, och därför finns det enligt kommissionen skäl att uppdatera direktivet så att det motsvarar de nya trenderna på konsumentmarknaderna. Konsumenter som är bosatta i EU köper allt oftare konsumtionsvaror online från länder utanför EU. Samtidigt utsätts konsumenterna för så kallade mörka mönster som väsentligt snedvrider eller försämrar deras förmåga att fatta självständiga och medvetna val och beslut och för dold reklam, vilseledande priser eller bristfälligt uppfylld informationsskyldighet. Tillämpningsområdet för direktivet om alternativ tvistlösning, som är snävt definierat, lämpar sig inte för alla tvister som uppstår särskilt på digitala marknader. Ett syfte utöver att ta hänsyn till den förändrade konsumentmarknaden är att förenkla förfarandena för alternativ tvistlösning bland annat genom minskad rapporteringsskyldighet för alternativa tvistlösningsorgan (nedan även *ADR-organ*), samtidigt som näringsidkarna uppmuntras att öka sitt deltagande i alternativa tvistlösningsförfaranden genom att en skyldighet att svara införs.

1.2 Upphävandet av ODR-förordningen

ODR-förordningen antogs samtidigt som ADR-direktivet. Genom förordningen inrättades en europeisk plattform för tvistlösning online (nedan *ODR-plattformen*), som har varit i drift sedan 2016. På plattformen kan konsumenterna be att ett alternativt tvistlösningsorgan ska lösa tvister mellan konsumenter och e-handelsföretag. I EU har cirka 200 ärenden handlagts via ODR-plattformen varje år. Antalet handlagda ärenden motiverar inte kommissionens kostnader för att driva plattformen och inte heller myndigheternas och e-handelsföretagens kostnader för att fullgöra sina skyldigheter enligt ODR-förordningen. Därför föreslås det att ODR-förordningen ska upphävas och ODR-plattformen stängas.

2 Förslagets huvudsakliga innehåll

2.1 Ändringen av ADR-direktivet

Genom förslaget ändras direktivets tillämpningsområde, som anges i artikel 2. Enligt förslaget ska direktivets tillämpningsområde utvidgas så att det också omfattar näringsidkare utanför EU som säljer varor eller tjänster, inbegripet digitalt innehåll och digitala tjänster, till konsumenter som är bosatta i EU. Tillämpningsområdet utvidgas också till tvister som gäller utomobligatoriska situationer och situationer som uppstått innan avtal ingås och som omfattas av konsumenträttigheterna enligt unionsrätten. Enligt förslaget gäller detta otillbörliga affärsmetoder och villkor, obligatorisk information innan avtal ingås, förbud mot diskriminering på grund av nationalitet eller bosättningsort, tillgång till tjänster och leveranser, avhjälpande åtgärder vid bristande överensstämmelse hos produkter och digitalt innehåll, rätt att byta leverantör samt passagerares och resenärers rättigheter.

Genom förslaget ändras definitionerna av ”inhemsk tvist” och ”gränsöverskridande tvist” i artikel 4 i ADR-direktivet.

Artikel 5 i ADR-direktivet ändras så att medlemsstaterna ska säkerställa att tvister som omfattas av direktivet och som involverar en näringsidkare som är etablerad på deras respektive territorium, eller en näringsidkare som inte är etablerad på någon medlemsstats territorium men som erbjuder varor eller tjänster, inbegripet digitalt innehåll och digitala tjänster, till konsumenter som är bosatta på deras respektive territorium, kan hänskjutas till ett alternativt tvistlösningsorgan som uppfyller kraven i ADR-direktivet. Led a i punkt 2 i samma artikel ersätts med en skyldighet att se till att konsumenterna kan lämna in klagomål och nödvändiga handlingar online på ett spårbart sätt och att konsumenterna också på begäran kan lämna in och få tillgång till dessa handlingar i ett icke-digitalt format. Enligt det nya led b ska medlemsstaterna se till att alternativa tvistlösningsorgan erbjuder digitala alternativa tvistlösningsförfaranden genom lättillgängliga och inkluderande verktyg, medan parterna i tvisten enligt artikel 5.2 c ska ha rätt att begära att en fysisk person omprövar resultatet av det alternativa tvistlösningsförfarandet om förfarandet har genomförts automatiserat. I led d i samma punkt föreskrivs det att alternativa tvistlösningsorgan kan samla sinsemellan likartade ärenden mot en viss näringsidkare i ett enda förfarande, under förutsättning att den berörda konsumenten informeras och inte motsätter sig detta.

Enligt den gällande artikel 5.4 står det medlemsstaterna fritt att tillåta alternativa tvistlösningsorgan att behålla eller införa förfarandemässiga regler som tillåter dem att med vissa motiveringar avstå från att hantera en tvist. Enligt förslaget ska led a preciseras så att en sådan motivering kan vara att konsumenten inte har försökt kontakta den berörda näringsidkaren, men kravet får inte inbegripa oproportionerliga regler om den närmare formen av en sådan kontakt. I samma artikel föreslås en ny punkt 8 enligt vilken medlemsstaterna ska säkerställa att näringsidkare som är etablerade på deras territorium och som kontaktas av ett alternativt tvistlösningsorgan från deras land eller från en annan medlemsstat underrättar det alternativa tvistlösningsorganet om huruvida de godtar att delta i det föreslagna förfarandet inom en rimlig tidsperiod som inte ska överstiga 20 arbetsdagar.

Artikel 7 i ADR-direktivet ändras enligt förslaget så att de alternativa tvistlösningsorganens verksamhetsrapporter ska offentliggöras på deras webbplatser vartannat år i stället för årligen. Dessutom behöver de alternativa tvistlösningsorganen inte längre rapportera om samarbetet inom nätverk av alternativa tvistlösningsorgan som underlättar lösning av gränsöverskridande tvister.

Det föreslås att artikel 13.3 i ADR-direktivet ska upphävas. Artikel 13.3 ålägger näringsidkare att informera konsumenterna om alternativ tvistlösning oavsett om näringsidkarna avser att använda det alternativa tvistlösningsförfarandet eller inte.

Enligt förslaget ändras artikel 14 i ADR-direktivet så att medlemsstaterna ska se till att inte bara konsumenter utan även näringsidkare i samband med gränsöverskridande tvister kan få bistånd när de vänder sig till ett ADR-organ i en annan medlemsstat. I artikeln föreslås också en bestämmelse om en skyldighet för medlemsstaterna att utse en kontaktpunkt för alternativ tvistlösning (nedan *ADR-kontaktpunkt*), som ansvarar för att bistå konsumenterna och näringsidkarna i gränsöverskridande tvister om köpe- eller tjänsteavtal. Varje medlemsstat ska meddela kommissionen namn och kontaktuppgifter för sin ADR-kontaktpunkt. Medlemsstaterna ska överlåta ansvaret för driften av kontaktpunkterna för alternativ tvistlösning till sina centrum som ingår i nätverket av europeiska konsumentcentrum eller, om detta inte är möjligt, till konsumentorganisationer eller något annat organ som arbetar med konsumentskydd. Enligt förslaget ska kontaktpunkterna underlätta kommunikationen mellan parterna och det behöriga alternativa tvistlösningsorganet. Sådana åtgärder kan till exempel vara hjälp vid inlämnandet av klagomålet eller allmän information om EU:s konsumenträttigheter. Medlemsstaterna får ge kontaktpunkterna rätt att tillhandahålla konsumenter och näringsidkare bistånd enligt artikeln också när de vänder sig till alternativa tvistlösningsorgan i samband med inhemska tvister.

Enligt direktivförslaget upphävs leden f, g och h i artikel 19.3 i ADR-direktivet. I fortsättningen har de alternativa tvistlösningsorganen ingen skyldighet att till de behöriga myndigheterna lämna en bedömning av hur ADR-nätverken fungerar, information om utbildning som getts personalen eller en utvärdering av hur de avser att förbättra sin effektivitet.

Dessutom föreslås en ny punkt 8 i artikel 20, enligt vilken kommissionen ska utveckla och underhålla ett digitalt interaktivt verktyg som ger allmän information om konsumenters möjligheter till upprättelse och länkar till webbsidorna för de alternativa tvistlösningsorgan som anmälts till kommissionen i enlighet med artikel 20.2.

I artikel 24 i ADR-direktivet föreslås en ny punkt 4, enligt vilken medlemsstaterna ska meddela kommissionen sina ADR-kontaktpunkter.

2.2 De övriga direktivförslagen

Enligt artikel 2 i direktivförslaget ska direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang ändras så att hänvisningen till ODR-plattformen stryks i artikel 7.2 g.

Genom artikel 3 i direktivförslaget ändras det så kallade omnibusdirektivet om konsumentskydd (EU) 2019/2161. Enligt förslaget ska punkt b i artikel 5 ersättas så att hänvisningen till ODR-plattformen stryks och det i stället hänvisas till ett centrum i nätverket av europeiska konsumentcentrum.

Genom artikel 4 i direktivförslaget stryks punkt 44 i bilaga I till direktiv (EU) 2020/1828 om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen, där det hänvisas till ODR-plattformen.

2.3 Genomförandefrist för förslaget till direktiv

I artikel 5 i direktivförslaget föreskrivs det om en ettårig tidsfrist för genomförandet av artikel 1. Artiklarna 2, 3 och 4 ska genomföras senast ett år från att förordningen om upphävande av ODR-förordningen har trätt i kraft.

2.4 Upphävandet av ODR-förordningen och andra anknyttande ändringsförslag

Enligt artikel 1 i förslaget till förordning ska förordning (EU) nr 524/2013 upphävas så att den upphör att gälla 6 månader efter att den föreslagna förordningen har trätt i kraft.

Enligt artikel 2 ska ODR-plattformen stängas. I artikel 2.2 föreskrivs det om tidsfrister för klagomål och i artikel 2.3 om kommissionens skyldighet att informera ODR-plattformens användare med pågående ärenden. Enligt artikel 2.4 ska informationen på ODR-plattformen raderas.

Genom artikel 3 i den föreslagna förordningen stryks punkt 22 i bilagan till förordning (EU) 2017/2394 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen, där det hänvisas till ODR-förordningen.

Genom artikel 4 ändras punkt 7 i bilaga III till förordning (EU) 2018/1724 om inrättande av en gemensam digital ingång för tillhandahållande av information, förfaranden samt hjälp- och problemlösningstjänster så att hänvisningen till ODR-plattformen stryks och ersätts med en hänvisning till alternativa tvistlösningsorgan.

3 Förslagets rättsliga grund och förhållande till subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Den rättsliga grunden för såväl direktivförslaget som förordningsförslaget är artikel 114 (den inre marknaden) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Enligt den ska Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om åtgärder för tillnärmning av sådana bestämmelser i lagar och andra författningar i medlemsstaterna som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera. Rådet fattar beslut i frågan med kvalificerad majoritet.

Statsrådet anser att den rättsliga grunden för kommissionens förslag är korrekt.

När det gäller subsidiaritetsprincipen ger direktivförslaget enligt kommissionen alla konsumenter och näringsidkare bättre tillgång till högkvalitativ och kostnadseffektiv tvistlösning utanför domstol som är anpassad till digitala marknader. Att alternativa tvistlösningsförfaranden görs enklare och mer kostnadseffektiva när det gäller att lösa gränsöverskridande tvister och att sammanläggning av liknande ärenden i ett enda förfarande främjas bidrar till att öka effektiviteten i tvistlösningen, även i gränsöverskridande sammanhang. Detta bör öka konsumenternas förtroende för näthandel, men även konsumtionen av turismtjänster inom och utanför EU. Målen med förslaget kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås endast med medlemsstaternas åtgärder, utan kan på grund av förslagets omfattning och verkningar uppnås bättre på unionsnivå. EU-åtgärder säkerställer enligt kommissionen en konsekvent hög konsumentskyddsnivå och ökar konsumenternas förtroende för alternativ tvistlösning och utbytet av bästa praxis på EU-nivå.

ODR-förordningen har ursprungligen motiverats med subsidiaritetskäl. När kommissionen lade fram sitt förslag till ODR-förordning 2011 höll de digitala marknaderna fortfarande på att utvecklas, utan några garantier för tillräckliga privata eller offentliga digitala verktyg för att hjälpa e-handelsföretag att vända sig till alternativa tvistlösningsorgan. ODR-plattformen har

dock blivit irrelevant eftersom systemen för hantering av klagomål på nätet via digitala marknadsplatser utvecklades snabbt och blev en av de viktigaste tvistlösningskanalerna för små och medelstora e-handelsföretag.

Statsrådet anser att förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen.

När det gäller proportionalitetsprincipen utvidgar och förtydligar direktivförslaget enligt kommissionen direktivets tillämpningsområde och leder därmed till större fördelar för konsumenterna och samhället i allmänhet. Fler tvister kommer att kunna lösas utanför domstol. Dessutom kan konsumenternas förtroende för marknaderna ökas och samtidigt kan marknaderna göras mer effektiva. Enklare tvistlösning underlättar också företagets agerande efter försäljning och ökar transparensen. När en skyldighet för näringsidkare att svara på förfrågningar från ADR-organ införs kan förfarandena bli snabbare eftersom det snabbt kommer att framgå om näringsidkaren går med på förfarandet eller inte. Förslaget går inte utöver vad som är absolut nödvändigt för att uppnå målen. I direktivet behålls minimiharmoniseringen, vilket ger medlemsstaterna en viss flexibilitet bland annat när de beslutar om huruvida näringsidkarnas deltagande i alternativa tvistlösningsförfaranden är obligatoriskt eller frivilligt, eller både och beroende på marknadssektor.

Minskningen av rapporteringskraven för alternativa tvistlösningsorgan minskar den administrativa bördan. Förslaget är begränsat till de ändringar som krävs för att säkerställa en effektiv rapportering.

Det föreslås att ODR-förordningen ska upphävas eftersom den inte medför någon betydande fördel för onlinekonsumenter. Upphävandet minskar avsevärt bördan för företagen, eftersom skyldigheten för alla e-handelsföretag som är etablerade i EU att tillhandahålla en länk till ODR-plattformen och upprätthålla en särskild e-postadress avskaffas.

Förslaget innehåller riktade ändringar och kan därför enligt kommissionen anses vara förenligt med proportionalitetsprincipen. Statsrådet delar kommissionens uppfattning och anser att förslagen är förenliga med proportionalitetsprincipen.

4 Förslagets konsekvenser

4.1 Kommissionens konsekvensbedömning

Kommissionen genomförde 2023 en omfattande konsekvensbedömning i ärendet (SWD(2023) 335 final). I konsekvensbedömningen analyserades fyra olika alternativ. Det föredragna alternativet var en utvidgning av det materiella tillämpningsområdet för direktivet i kombination med en förenkling av gränsöverskridande alternativ tvistlösning och en ny svarsskyldighet för näringsidkare. Enligt kommissionen ökar antalet tvister som eventuellt kräver alternativ tvistlösning med cirka 4,5 procent om tillämpningsområdet utvidgas. Enligt uppgifter från de nationella behöriga myndigheterna (23) godkänns i genomsnitt 300 000 fall i hela EU för alternativ tvistlösning årligen. Omkring hälften av dem går inte vidare bland annat eftersom näringsidkarna oftast inte är skyldiga att delta i förfarandet.

Om en svarsskyldighet införs i direktivet bedömer kommissionen att företagens kostnader för att skicka ett enda svar uppgår till cirka 20 euro per tvist, och att företagens totala kostnader för skyldigheten att svara då är 2,6 miljoner euro per år eller 23 miljoner euro på 10 år. Enligt kommissionens bedömning kan skyldigheten att svara öka antalet tvister i EU med upp till 200 000. Hanteringen av dessa 200 000 nya tvister kan kosta ADR-organen upp till 60 miljoner euro per år (527 miljoner euro på 10 år). ADR-organens möjlighet att lägga samman likartade

ärenden mot en viss näringsidkare genererar besparingar för dem tack vare effektivare hantering, och kompenserar för deras kostnader med 11 miljoner euro per år (97 miljoner euro på 10 år). Kommissionen bedömer att ADR-förslaget medför besparingar på 264 miljoner euro för företagen. Besparingarna uppstår som följd av att informationsskyldigheten inom ADR-förfarandet avskaffas.

I samband med konsekvensbedömningen av ADR-direktivet gjordes en konsekvensbedömning av ODR-plattformen. ADR-organen handlägger årligen inom EU cirka 200 ärenden som inkommit via plattformen. Plattformen har 2–3 miljoner besökare per år. Men endast cirka 2 procent av dessa konsumenter bestämmer sig för att kontakta den berörda näringsidkaren för att föreslå att man inleder ett förfarande för alternativ tvistlösning. Trots att plattformens startsida förbättrades ökade inte antalet förfrågningar om alternativ tvistlösning, utan tvärtom minskade, när konsumenterna fick bättre information om systemets mål och funktion. Kommissionen bedömde olika sätt att öka användningen av ODR-plattformen, men hittade inga lösningar. En stängning av ODR-plattformen innebär besparingar för kommissionen på 0,5 miljoner euro per år (4,4 miljoner euro på 10 år). Sammanlagt skulle företagen i EU kunna spara cirka 370 miljoner euro per år om plattformen stängs.

Kommissionen bedömer att förslagen på EU-nivå totalt medför besparingar till ett värde av upp till 634 miljoner euro per år. Däremot uppstår kostnader till följd av svarsskyldigheten (2,6 miljoner euro per år), hanteringen av ytterligare tvister (25 miljoner euro per år) och efterlevnad av rekommendationen för leverantörer av plattformar online (11 miljoner euro per år).

Förslaget har samhällskonsekvenser. Svarsskyldigheten ger konsumenterna visshet om möjligheten till alternativ tvistlösning. Utvidgningen av direktivets tillämpningsområde minskar eftersläpningen i domstolarna. Ersättandet av ODR-plattformen har ingen samhällelig inverkan på sysselsättningen, eftersom de nationella kontaktpunkterna tar på sig de uppgifter som anges i direktivet.

Utvidgningen av direktivets tillämpningsområde till utomobligatoriska tvister gör det möjligt för konsumenterna att söka gottgörelse för skador till följd av otillbörliga affärsmetoder, inbegripet sådana som rör vilseledande miljöpåståenden. Konsumenterna kan också yrka på alternativa tvistlösningsförfaranden i andra fall med miljöpåverkan, till exempel fall som rör vilseledande förhandsinformation om energiavtal eller miljöpåståenden. Stängningen av ODR-plattformen minskar Europeiska kommissionens digitala koldioxidavtryck.

4.2 Konsekvenser för lagstiftningen i Finland, inkl. Åland

ADR-direktivförslaget förutsätter ändringar åtminstone i lagen om lösning av konsumenttvister utanför myndigheter (1696/2015), lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007) samt lagen om trafik- och patientskadenämnden (959/2019).

Kommissionens förslag till rättsakter gäller konsumentskydd. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om konsumentskydd. Enligt 30 § 10 punkten i självstyrelselagen ankommer förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet på riksmyndigheterna, men de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden handhas i landskapet av en särskild av Ålands landskapsregering tillsatt nämnd. I motsats till rikets konsumenttvistenämnd är den nämnden inte ett ADR-organ. Bestämmelserna om Ålands konsumenttvistenämnd hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt förarbetena till självstyrelselagen (RP 73/1990 rd) har nämnden tillsatts av språkliga skäl och med hänsyn till geografiska omständigheter. Avsikten har varit att säkerställa att lokala ärenden kan handläggas på Åland. Inrättandet av

nämnden begränsar inte rätten för konsumenter med hemort på Åland att föra sina klagomål till rikets konsumenttvistenämnd för behandling. Tvister som enligt självstyrelselagen kan föras till Ålands konsumenttvistenämnd för behandling utesluts inte heller i lagen om konsumenttvistenämnden ur den nämndens behörighet. Därmed överlappar den regionala behörigheten för Ålands konsumenttvistenämnd och för konsumenttvistenämnden varandra när en konsumenttvist kan föras till Ålands konsumenttvistenämnd för behandling.

4.3 Konsekvenser för konsumenternas och näringsidkarnas ställning

Den föreslagna utvidgningen av ADR-direktivets tillämpningsområde kan förbättra konsumenternas tillgång till alternativa tvistlösningsförfaranden såväl i Finland som i andra EU-länder. Direktivförslaget ökar sannolikt antalet näringsidkare som kan bli parter i tvister som behandlas av ARD-organ, vilket kan öka den administrativa bördan för dessa näringsidkare.

Den föreslagna svarsskyldigheten för näringsidkare i ADR-processen kan i viss mån öka bördan för dem. Konsekvenserna torde dock vara små.

Det föreslås att artikel 13.3 i ADR-direktivet ska upphävas. Artikel 13.3 ålägger näringsidkare att informera konsumenterna om alternativ tvistlösning oavsett om näringsidkarna avser att använda det alternativa tvistlösningsförfarandet eller inte. Det här kan i viss mån minska näringsidkarnas administrativa börda.

Upphävandet av ODR-förordningen kan i någon mån minska vissa näringsidkares administrativa börda. ODR-plattformen har använts relativt lite, och därför är också konsekvenserna av stängningen små för konsumenterna. Inrättandet av en ADR-kontaktpunkt kan underlätta konsumenternas tillgång till information och kontakter med ADR-organen i andra länder.

4.4 Konsekvenser för ADR-organen och för andra aktörer

I Finland finns för närvarande tre ADR-organ: konsumenttvistenämnden, Försäkrings- och finansrådgivningen FINE, dit också Försäkringsnämnden, Banknämnden och Investeringsnämnden hör, samt i fråga om trafikskador Trafik- och patientskadenämnden.

Enligt förslaget utvidgas tillämpningsområdet för ADR-direktivet också till tvister som gäller utomobligatoriska situationer och situationer som uppstått innan avtal ingås, som omfattas av konsumenträttigheterna enligt unionsrätten. Tillämpningsområdet utvidgas till att också gälla tvister mellan näringsidkare utanför unionen och konsumenter som är bosatta i unionen. Enligt kommissionens bedömning ökar utvidgningen antalet tvister med 4,5 procent i ADR-organen. Det är svårt att göra en exakt bedömning, men det är sannolikt att antalet tvister ökar i synnerhet i konsumenttvistenämnden. Det här ökar också till exempel konsumentrådgivningens ärenden. Utvidgningen av direktivets tillämpningsområde kan leda till ett ökat resursbehov för konsumenttvistenämnden och konsumentrådgivningen.

De minskade rapporteringsskyldigheterna minskar i viss mån ADR-organens administrativa börda.

Förslagen påverkar det europeiska konsumentcentrumet Konsument Europa Finland i och med att ODR-plattformen stängs och en ADR-kontaktpunkt inrättas. De uppgifter som i direktivet anges för kontaktpunkterna skiljer sig något från ODR-plattformens uppgifter. ADR-kontaktpunktens uppgifter uppskattas kräva betydligt mer arbetstid av de anställda vid Konsument Europa Finland än uppgifterna med anknytning till ODR-plattformen. Det bör

noteras att ADR-kontaktpunkten förutom att bistå konsumenter också bistår näringsidkare som är etablerade både inom och utanför EU med råd i ADR-frågor. Särskilt företag utanför Europa kan behöva information om konsumenträttigheter i EU, vilket kan öka kontaktpunktens arbetsmängd betydligt. Konsument Europa Finlands resursbehov kommer därmed sannolikt att öka om direktivet antas i enlighet med förslaget.

5 Den nationella behandlingen av förslagen och behandlingen i EU

Justitieministeriet ordnade ett samråd om kommissionens förslag den 14 november 2023 och bjöd in de alternativa tvistlösningsorganen i Finland, de centrala myndigheterna, näringslivsrepresentanter och konsumentorganisationer. Utkastet till U-skrivelse om förslagen behandlades i sektionen för konkurrenskraft (EU 8) och i sektionen för finansiella tjänster och kapitalrörelser (EU 10) i ett skriftligt förfarande den 21–27 november 2023.

Behandlingen av förslagen inleddes i EU-rådets arbetsgrupp för konsumentskydd och konsumentupplysning den 28 november 2023.

6 Statsrådets ståndpunkt

Det har gått cirka tio år sedan ADR-direktivet och ODR-förordningen antogs. I Finland finns tre ADR-organ och ADR-förfarandet fungerar i regel bra. Det har förekommit utmaningar med konsumenttvistenämndens handläggningstider, som är långa. De finländska ADR-organens avgöranden följs i regel. Även om statsrådet därmed i princip inte anser att ADR-direktivet med tanke på Finlands ADR-förfaranden nödvändigtvis behöver ses över är det möjligt att direktivförslaget förbättrar de finländska konsumenternas ställning när de deltar i andra medlemsstaters ADR-förfaranden.

Statsrådet understöder stängningen av ODR-plattformen och inrättandet av nationella kontaktpunkter. Under förhandlingarnas gång bör man dock bedöma vilka uppgifter som är ändamålsenliga för kontaktpunkterna. Statsrådet anser att det är viktigt att den nuvarande arbetsfördelningen mellan Konsument Europa Finland och konsumentrådgivningen kan fortsätta även i framtiden.

Statsrådet ställer sig i princip positivt till en geografisk utvidgning av ADR-direktivets tillämpningsområde. Under förhandlingarnas lopp bör man dock utreda vad en geografisk utvidgning i praktiken innebär för verksamheten i Finlands ADR-organ, konsumentrådgivningen och Konsument Europa Finland, och om en sådan utvidgning faktiskt gynnar konsumenterna. Särskilt bör man utreda hur näringsidkare utanför EU ska fås att följa ADR-organens lösningsrekommendationer.

Statsrådet anser att den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet är oklar när det gäller utomobligatoriska tvister. Under förhandlingarna bör man bedöma vilken inverkan utvidgningen av tillämpningsområdet har på vilka ärenden och hur många ärenden som kommer till de finländska ADR-organen för behandling. Statsrådet betonar att ADR-organen är tvistlösningsorgan och att de inte bör tilldelas uppgifter med karaktär av lagövervakning.

Statsrådet understöder minskningen av ADR-organens rapporteringsskyldigheter. Statsrådet ställer sig i princip positivt till möjligheten för ADR-organ att samla likartade klagomål mot en viss näringsidkare och behandla dem tillsammans, men anser att konsumentens samtycke inte får vara en förutsättning för detta. Dessutom bör det under förhandlingarna säkerställas att bestämmelsen inte förhindrar de finländska ADR-organens nuvarande motsvarande tillvägagångssätt och att branschspecifika särdrag beaktas i regleringen.

Statsrådet förhåller sig med reservation till att näringsidkare ska åläggas en skyldighet att svara. Utifrån förslaget är det oklart vad som avses med svarsskyldighet. Enligt statsrådet är det onödigt att föreskriva om en svarsskyldighet åtminstone i den typ av system som Finland har, då behandlingen inte förutsätter samtycke av näringsidkaren och ADR-organet får meddela ett avgörande trots att näringsidkaren inte har gett något svar i ärendet. Om det föreskrivs om en svarsskyldighet bör ett tillräckligt handlingsutrymme säkerställas för att möjliggöra olika nationella lösningar.

Avslutningsvis fäster statsrådet uppmärksamhet vid att tidsfristen för att genomföra de föreslagna ändringarna i ADR-direktivet måste vara tillräckligt lång. I förhandlingarna bör man sträva efter att tiden för att genomföra de föreslagna ändringarna ska vara 24 månader.